

Naar Amerika

De situatie in Europa was na de oorlog behoorlijk chaotisch. Vanuit het westen was Duitsland verslagen door de geallieerden, en vanuit het oosten door Rusland. De Russische opmars was tot stilstand gekomen, maar de Sovjets hadden niet officieel de oorlog beëindigd. Dat betekende dat in het westen de vrees gegrond was dat Russen op termijn nog verder zouden oprukken tot aan de Noordzee.

Dat was een van de redenen voor mijn vader om aan zijn nieuwe bruid te adviseren naar Amerika te gaan: daar was het in ieder geval veilig.

De andere reden was dat hij vond dat ze uit haar ouderlijk huis weg moest met zijn zoon van 12 jaar om op eigen benen te gaan staan en niet te vergroeien met het gezin en het dorp, Ulrum, waar ze vandaan kwam.

Er waren veel familieleden uit vorige generaties die geëmigreerd waren naar de Verenigde Staten en Canada, en contact was er altijd gebleven, zoals ook nu nog terwijl ik dit schrijf. Dus brieven gingen over en weer vanuit Ulrum naar de andere kant van de oceaan om te vernemen of moeder en zoon daar terecht konden. Zie voor die periode het boek van mijn broer.

Mijn moeder vond het vermoedelijk een prachtig avontuur. Haar wereld werd nu echt groter dan Ulrum!

Ze hield dagboekjes bij op de heen- en terugreis, en die volgen hierna. Ze reisde met de Eemdijk. Een vrachtschip gebouwd in 1944 en in 1946 aangekocht door de Holland America Line. Het schip had een accommodatie voor 35 passagiers.

De heenreis

Aan boord van de Eemdijk 24 Juni '47

Het is wel vreemd dat ik nu de pen op papier ga zetten. Ik ben het eigenlijk alleen gewend door brieven te schrijven, maar dit is ook bijna precies eender.

Het is halfacht en zojuist kwam iemand zeggen dat de klok vannacht een uur zal worden achteruitgezet. Dat is het eerste uur en nu kunnen we Nederland nog zien liggen. 'k Ben benieuwd hoeveel er nog volgen.

Maar ik zal van voren af beginnen te vertellen, want anders spring ik weer (zoals meestal) van de hak op de tak.

We waren een kwartier te laat bij de Passage afdeling van de H.A.L. en toen was het vlug, vlug, alles achterelkaar zoals douane, dokter, passage en de bagage. 't Was een erg gezeur en gerommel, maar 't verliep zonder bijzonderheden.

Toen het was afgelopen had ik het gevoel dat ik geen tien meer kon tellen.

We werden in taxi's gepropt en daar ging het van de Wilhelminakade naar de Schiekade, door de Maastunnel. Dat was een mooi ritje, want die had ik nog nooit gezien. Daar aan de Schiekade lag feestelijk de Eemdijk, keurig in de verf en het rood, wit, blauw, in top.

Onze koffers waren al in de hut gebracht en welk een hut. Keurig in de verf net een klein salonnetje. Henk had een hut alleen, wat hij enig vind. Hij staat nu op het voordek en heeft al vriendschap gesloten met zo'n scheepsman. Hij is moe, maar geniet zo dat hij een half uur langer mag opblijven, vanwege de achteruitzetting der klok. De beschrijving van de hut zal ik morgen verder geven.

Jo en Kees Wijnja, (die de koffers uit Ulrum had gebracht) waren aan de kade. 't Was reuze jammer dat ze het schip niet even konden zien, maar er mocht niemand aan boord. Het is een vrachtschip en daarom zijn er maar twaalf passagiers maar die afdeling is dan ook uitstekend verzorgd.

Om half zeven gingen we eten. Een ober loopt dan met een gong over het dek. We aten toast met haring en sla, soep, vlees, aardappelen, snijboontjes, flensjes en een kop koffie voor toe. Zuiver witte brood stond er bij. Ik kan me niet meer herinneren dat we het ooit thuis ook zo hebben gegeten. Het was alles verrukkelijk. Na het eten heb ik een poosje op de bank in m'n "salon" gelegen, want ik was erg moe. Nu is het weer iets opgeknapt en ga ik eens aan dek kijken, want Hoek van Holland, zal zo wel eens in 't zicht komen. Dus nu neem ik eerst afscheid van m'n trouwe vriend (de pen) en tot morgen.

Woensdagavond 25 Juni 1947, 's avonds half acht.

Nu zijn we dan al een hele dag op zee en de Ierse kust voorbij. Vannacht varen we de oceaan op. Het is nu al goed te merken aan de deining van het schip. Sommige dames voelen het in hun maag. Ik alleen in m'n hoofd. Toch is er gelukkig nog niemand zeeziek.

We zijn wel met een leuke groep. Twee zijn er (een man en een vrouw) die al 74 en 76 jaar zijn. Die gaan naar hun dochter in Amerika. Eén meisje gaat naar haar verloofde en gaat net als wij met de "Canadian Pacific" (dat is de trein die door Canada loopt).

Gisteravond hebben we nog een kopje koffie gedronken in de rookkamer en zijn om 10 uur "in kooi" gegaan. Ik ging nog naar Henk kijken, maar die sliep nog niet. Het was ook zo'n emotievolle en vermoeiende dag geweest. Zelf kon ik ook niet slapen. Het is een heerlijk 1 persoons houten ledikant, maar de motor dreunt zo, daar moet je eerst aan wennen. Het is het beste te vergelijken met een bus, maar dan zonder benzinedamp en geen kuilen in de weg.

Henk was vanmorgen om kwart over vijf al opgestaan. Hij wist niet hoe laat het was en daar de klok een uur was teruggezet, was hij een uur vroeger wakker. Om 7 uur kwam hij mij wekken, maar ik was reeds op. Toen gingen we ontbijten en kregen eerst een halve grape-fruit, in 't Hollands pompelmoes. Ik kende die dingen niet, maar 't smaakte best, omdat we er veel suiker op deden (de suiker is hier niet op de bon) Zo'n vrucht lijkt veel op een citroen maar dan zo groot als een suikermeloen. Hierna kregen we een bord rijstpap en kopje thee en daarna brood zoveel als je lustte en een spiegelei met gebakken spek erbij en nog een beker melk. Ze verwennen ons hier wel, want zo eet niemand in Nederland.

Na het ontbijt zijn we het schip eens rond geweest en hebben vol verbazing de machinekamer gezien. Geweldig gewoon, ik kan het niet beschrijven want ik heb er geen zier verstand van. Wel weet ik nu dat het een stoom-turbine schip is.

Al de dames kregen toen een dekstoel die we konden huren, wat af gaat van het bootgeld dat we betaalden. Heerlijk in het zonnetje onze zwemvesten halen en lezen welk nummer van sloep we hadden (Dat staat op een briefje, naast de spiegel, boven de wastafel in onze "salon")

Toen met onze zwemvesten naar het sloependek, wat boven ons is gelegen. Daar kregen we les van de commandant van zo'n sloep, wat we in geval van nood moesten doen en hoe we zo'n vest aan moeten gespen. Hij vertelde dat we vandaag onze vesten bij ons moesten houden, want we waren nog in het Engels kanaal, en daar waren nog wel eens mijnen. Ik vond dat wel een beetje eng maar gelukkig zijn we er nu doorheen. We hebben liggen zonnen aan het sloependek en zagen vandaar de krijtosten en verdere kust van Engeland, wat heel mooi was. Toch had ik me de krijtosten anders voorgesteld, maar niettemin was het schitterend. Henk maakte zich pikzwart, moest zelfs vier keer z'n handen wassen en was overal en sloot met iedereen vriendschap. Gisteravond zag hij me schrijven en las er zo eens iets uit. Ik vertelde wat ik deed en zei, dat hij het nu niet mocht lezen, dat ik het voor vader opschreef en als die het gelezen had, hij het ook mocht lezen. Hij was wel een beetje gepiqueerd en vond het grote onzin van me, geloof ik, maar daar blijf ik nu eenmaal bij: Om één uur gingen we lunchen en dat begon met groentesoep, gestoofde ossestaart, worteltjes, doperwten, gekookte aardappelen, Brood en crackers met boter en 1 cm dikke kaas; daarna een heerlijke appel, die je vroeger bij ons ook zag als de eerste Amerikaanse en koffie voor toe.

Na het eten ben ik heerlijk gaan slapen en werd vol schrik om kwart voor vier wakker. Toen was het theetijd met een biscuitje en gingen we weer naar het sloependek.

Van de Ierse kust zagen we toen nog de vage lijnen. Henk mocht bij de 1ste stuurman boven komen en door z'n kijker kijken. Hij heeft een streepje voor boven ons, want wij mochten het niet. Morgenmiddag mag hij weer bij hem komen. Om half zes ben ik met Henk naar beneden gegaan en heeft hij zich eens heerlijk gewassen en een schoon pak aangedaan want hij had al een olieplek in z'n broek. Dat heb ik er met behulp van een vriendelijke bootman met terpentijn weer uitgemaakt. 'k Heb mezelf ook verkleed en half zeven gingen we aan tafel waar een compleet diner ons wachtte, bestaande uit: Zalm-mayonaise; consomme dit is een soepje met sponzige gele stukjes erin, de naam weet ik er niet van. Toen rundergehakt en postelein en gekookte aardappelen. Hierna gebraden kip met rabarbercompote en gebakken aardappels. Ik heb alleen de compote genomen de rest hoe heerlijk ook, werd me te machtig. Voor toe kregen we een heerlijk stuk cake met rozijnen en koffie.

Henk nam alles. Die jongen eet veel meer dan thuis. 't Komt zeker van de zeelucht.

De mensen hebben allen schik in hem. Hij gaat nu morgen voor me een Engels tijdschrift lezen, met het woordenboek erbij. Dan went het vast een beetje en hij kan toch niet hele dagen rondspringen bij die zeelui. Eén ervan zei al tegen me, dat ik hem maar een oud pak moest aandoen, want anders moesten ze nog wel een oliepak voor hem maken. "Laat die jongen spelen, mevrouw, wij hebben zelf ook zo'n kereltje, die horen zich vuil te maken." 't Is keurig zeg ik, maar hij krijgt morgen een oude broek aan.

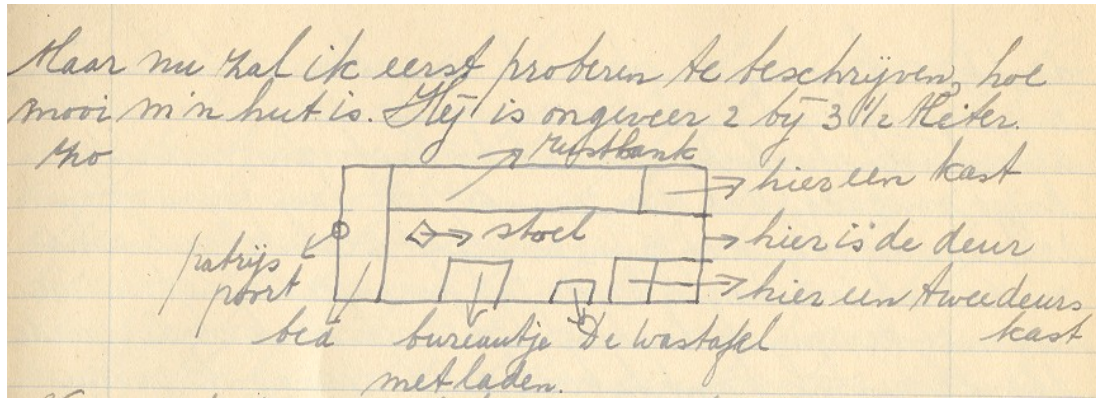
Terwijl ik dit schrijf heeft Henk z'n Ulrumse vrienden een brief geschreven, die in New York op de bus gaat. Het is nu halfnegen en ik ga Henk naar bed brengen, dan zal er wel thee en koffie worden gedronken in de rookkamer en ga ik daar eens kijken.

Ik heb nu onze hutten enz. nog niet beschreven, maar dat komt nog wel. 's Avonds, voor Henk gaat slapen, lezen we een gedeelte uit z'n bijbeltje. Overdag aan tafel is hiervoor geen gelegenheid en nu doen we het maar net als wij in Den Haag.

Donderdagmorgen 26 Juni.

Het is pas kwart voor zes in de morgen, maar ik ben zo wakker, dat ik ga schrijven. Geen wonder van dit matineuze gedoe, want de klok is vannacht weer drie kwartier achteruit gezet. Dus nu is het in Nederland half acht en in Batavia 2 uur. Henk Sr. Gaat nu eten en naar bed. Vreemd eigenlijk dat tijdsverschil. De boot is nu net een schommelwieg, heen en weer, op en neer. M'n raam is nat en het dek ook, maar of het nu regent of dat het zeewater spoelt heb ik niet kunnen ontdekken. 'k Ben ook al bij Henk wezen kijken, die stond ook te

ontdekken of het regende of niet, boven op een stoel voor het raam. "t Moet niet erger worden moe", zegt hij " ik krijg zo'n raar gevoel, vooral in m'n hoofd". 'k Heb hem aangeraden maar weer wat te gaan slapen. 'k Ben benieuwd of dit nog erger wordt en of Henk het houdt. Ik was er al bang voor. Gisteravond heb ik, nadat Henk naar bed was, nog wat met de dames in de rookkamer zitten theedrinken. Eentje was er zo bleek die is al gauw naar bed gegaan. Een andere zekere Mevr. Reynders, die met haar dochter gaat, is zo vrolijk en uitgelaten, aldoor, maar 't is geen wonder, want ze gaat ook naar haar man.

Voor de patrijspoort hangen gebloemde overgordijntjes. Het is geen erg klein raampje, ongeveer zo groot als onze kamerklok. Voor de deur hangt een lichtblauw overgordijn. De kussens op de bank zijn ook van lichtblauw, eveneens de stoelbekleding. Op de vloer ligt een soort rubberbedekking, waarop een lichtblauwe suède mat. Het hout, daar heb ik geen verstand van, maar 't is bruin gelakt. Aan de tweedeurskast is een rekje met twee glazen en een karaf. Het is alles zo keurig en zo helder. Een keurige witte spreij en toen we gistermorgen ontbeten hadden, was m'n bed al opgemaakt, zeker door de kabouters, wie het doet heb ik niet kunnen ontdekken. Onze bagage staat onder het bed en de bank. Electricisch licht hebben we ook en dat laten ze steeds branden, dus ook geen stroomdistributie. Boven m'n bed, aan 't voeteneind is ook nog een kapstok en de kleerhangers in de kasten ontbreken niet. Op de wastafel lag een heerlijk stuk toiletzeep en zelfs de tandenborstelstander ontbreekt niet. De hut van Henk is iets ruimer maar precies zo ingericht. Hij voelt zich net een koning in z'n paleis. 't Is ook geweldig voor hem. Gisteren moest ik wel lachen. Hij kreeg een zakmes van Job, waar hij dolblij mee is en die had hij geopend onder z'n kleren, op het bureautje naast z'n bed. "Want moe, ik dacht, je kan niet weten, als ze willen inbreken." Dus eigenlijk is hij ook nog een beetje bang in z'n "huis" alleen. Toch hoop ik niet dat hij last van zeeziekte krijgt, vandaag, dat zou jammer voor hem zijn. Aan dek kan hij ook niet zijn, er staat veel te veel wind en zo nat is het er. Van de pokkeninjectie hebben we nog niet de minste last en het is nu toch al de vierde dag. Hopelijk komt het ook niet. Maar ik ga nu eerst nog even proberen te slapen, want het is nog maar halfzeven.

Vrijdagavond 27 Juni

Sinds gistermorgen is er al weer heel wat gebeurd. Eerst kwam Henk bij me op de kamer, met een bleek toetje en aan 't ontbijt was het al mis. "Hij voerde de vissen" zeggen ze hier. 't Is een prachttuitdrukking. Toch at hij later nog een paar boterhammen, maar die bleven er ook niet in.

Van de weeromstuit kreeg ik het ook te pakken en zijn we samen naar mijn hut gegaan. 'k Heb Henk op de bank geïnstalleerd en daar heeft hij vannacht ook geslapen. 'k Had z'n lakens en dekens en kussen gehaald. De hofmeester kwam kijken hoe 't ging en even later de stuurman. Die zei: "Ik ben ook tevens de dokter aan boord". Vandaar dat hij kwam kijken. Enfin, hij was erg vriendelijk.

Vanmorgen ging het al weer veel beter en aten we toast en crackers en om 10 uur stond Henk op. Ik had hoofdpijn en sliep nog door, maar werd wakker doordat er een hand op m'n hoofd werd gelegd. Ik schrok niet want dacht, dat is Henk, maar 't was de stuurman. Hij was bang dat ik koorts had! Ik onnozele vond dit niets vreemd. Enfin, 'k voelde me toen veel beter en ben opgestaan en heb aan tafel gegeten.

Na 't eten ben ik weer naar bed gegaan en net kwam weer de stuurman uit de hut van m'n buurvrouw en toen bij me. Ik zei: "Ik ben weer beter hoor, alleen nog wat moe, maar 'k sta zodadelijk weer op." Dat vond hij

best maar maakte nog een praatje en ik vroeg hem waar we aankwamen in New York en of daar dan een kantoor van de H.A.L. was. Hij had een kaart, zei hij en haalde die op en vertelde me dat we in Hoboken aankwamen en liet het me op de kaart zien. We praatten over Henkeman en ik vertelde van jou en zijn vrouw woonde in Schiebroek zei hij.

Toen hij weg zou gaan boog hij zich over het bed en zou me een zoen geven. Toen gingen m'n ogen open. Ik zei: "Pardon, ik denk er niet aan" en heb zeker nogal kwaad gekeken, want in een wip was hij achter de deur verdwenen. Wat een vent, ik ben toch niet te vriendelijk geweest dat weet ik zeker. 'k Hoop niet dat ik weer ziek word, want ik wil hem niet meer op m'n kamer zien.

Vanmiddag heb ik verder naar huis en Utrecht geschreven en na het eten ben ik bij de dames op ziekenbezoek geweest.. Ze zijn alle ziek, behalve de oudste dame van 74 jaar, een meisje van 16 en ik. Vanavond hebben we gezellig in de rookkamer zitten praten. Die oude mevrouw met haar man en een zekere mijnh. V.d. Steen, die ons vertelde van z'n Indische gevangenschap. Hij is er 24 jaar geweest en vertelde over Batavia en Soerabaja. Dat was leuk. Ook over de nare toestand in Batavia en dat je als je gezelligheid wou hebben naar de "Harmonie" moest.

Ik heb hen de foto's van jou laten zien en hij zegt: "Nou Uw man zal ook wel veel uitgaan, want anders is 't niet leuk." Toen ik zei van niet, zei hij: " Dat schrijft hij zeker, gelooft U dat dan?" Ba, wat zijn er een vervelende mensen in de wereld. Toch vertelde hij leuk, maar ze mogen niets van jou zeggen, dan ben ik gewoon woest. 't Is misschien ook wel m'n eigen schuld, ik hoef ze toch ook niets te vertellen. Enfin, aldoende leert men.

't Is goed dat onze God met ons meegaat, hij behoedt en bewaart ons, ook jou daarginds. Die v.d. Steen zei ook dat ik niet hoefde te rekenen dat je in Oct. '49 terug was. Toen zei ik: "U spreekt me wel moed in." Wat heeft hij daar nu aan, ba, 'k geloof het toch niet. Toch wat zijn die mensen arm, bij al hun geld en grootspraak. Ik wou dat ze ook Jezus kenden, ik zou het wel willen zeggen, maar durf het niet, want ze zouden me voor mal verklaren.

Maar ik ga eindigen want het is bij elven en ik zou morgen graag weer fit willen zijn. Henk slaapt nu weer in z'n eigen hut, dat wou hij liever. Het stormt nogal op 't ogenblik, ik hoop dat Henk goed blijft. Hij is vanmiddag met drie matrozen het dek wezen bikken, d.w.z. van het roest ontdoen, omdat het opnieuw geteerd moet. Een bril, zo'n stofbril had hij op. Hij genoot hoor. Om half zes heb ik hem geroepen, toen heeft hij zich gewassen en verkleed voor de tafel. De klok is vannacht 45 min. teruggezet.

Zaterdagavond 28 Juni,

Nu hebben we een leuke dag gehad, de eerste sinds de hele reis. We wennen allemaal wat aan elkaar, daar komt het misschien ook wel van. Vanmorgen was Henk om half zeven al op en in de keuken. Hij helpt dan tafeldekken enz. en loopt met een echt servet, net als een steward. Half acht kwam hij bij me en even later ben ik ook opgestaan. We kregen zulke heerlijke vruchten. Abrikozen en peren op sap. Na het ontbijt ben ik op ziekenbezoek geweest bij Juffr. Verwey, die ook meegaat naar Canada. Die vertelde dat de stuurman dokter aldoor bij haar kwam, dan met kauwgom en dan met chocolade. Nou gaat hij het daar zeker proberen, maar ik heb haar gewaarschuwd en nu hebben we er samen schik van. Toen hebben we in de salon een kopje koffie gedronken en Henk zat maar stilletjes bij ons. Langzamerhand komen de dames weer uit

Foto gemaakt bij Foto Studio LIVELY, Schoolweg 12a, Bandoeng, dd 15-09-1947

bed. 't Schip is ook erg rustig nu. Ik heb eens naar Henk z'n pokken gekeken, maar daar komen nu kleine blaasjes op. 't Schijnt dat ze nu toch opkomen. Hij heeft flink gegeten en toen was hij weer vrolijk. Gelukkig maar. We hebben zo eens gepraat en nu hebben we ontdekt dat we van de passagiers met 5 Gereformeerden en 1 Hervormde zijn. Een ervan heeft een preek van Ds. Overduin en die wordt nu morgenochtend voorgelezen om 10 uur, in de salon. We hebben de capitein toestemming gevraagd. Henk en ik hadden anders al tegen elkaar gezegd, dat zal wel een rare Zondag worden, maar nu hebben we dan toch een beetje idee dat het Zondag is want anders zijn alle dagen precies eender.

Na het middageten heb ik een poosje geslapen en daarna Thee gedronken en gepraat. Na het diner heb ik jou geschreven, maar daar ben ik nog lang niet klaar mee. Maar er zijn nog meer dagen.

Toen de Thee werd gebracht kwam de steward met dominostenen en schaken. Schaken dat kunnen we niet, maar domineren kent iedereen. Dat hebben we nu de verdere avond gedaan: Mevr. Reynders, oma (die 76-jarige), tante Bets (een zekere mevrouw Helverig) Juffr. Verwey en ik. We hebben zo gelachen om oma. Dat is me er eentje. Ze ging naar de W.C. en dat wisten we niet. Ze zette haar bril af en stond op. We zeiden: "U gaat toch niet weg?" 'n Heel guitig gezicht trok ze en zei: "Even naar moeder Meyer." Dan zit ze weer gewoon een liedje te fluiten, we lachen ons naar om haar en ze lacht zelf om 't hardst mee. Morgen is Prins Bernhard jarig en moest ze 't Wilhelmus zingen, zeiden we. "Nee", zegt ze "ik ken alleen 't Wien Neerlands Bloed." Nou, dat mag dan ook.

Nu heb ik net Henk uit bed gehaald, en die zei tegen me: "Ja moe, ik koom dr vot aan." Hij droomt zich zeker nog in Groningen.

Maar nu ga ik gauw slapen, de klok wordt nu een half uur achteruit gezet. 'k Heb tenminste meer moed dan gisteravond, hè dat was zo'n vervelende dag. Volgens de zeelui zijn we a.s. Vrijdag in New York. Daar ben ik zo reuze benieuwd naar.

Zondagavond 29 Juni '47

Nog een half uur en dan is het pasdiner-time, maar ik begin vast mijn dagbelevissen te vertellen.

We hebben heerlijk geslapen en 'k werd pas om 8 uur wakker vanmorgen. Henk kwam, toen ik er al uit was en zijn we gaan ontbijten. We kregen een glas tomatenvruchtensap, waar Henk de neus voor optrok, maar hij moest het toch opeten van me, want het is zo gezond. Ook hadden we heerlijk krentebrood, tjokvol krenten. Dat hadden we zeker in vijf jaar niet geproefd. Na het eten zijn we het dek gaan op en neer wandelen. Een winterjas aan en een hoofddoek op. Toch is het niet zo koud als de laatste dagen. We komen ook langzamerhand in de warme golfstroom. Om 10 uur waren we weer in de salon, waar Mevr. Helverig een preek van Ds. Overduin las n.a.v. Zondag 2. Erg mooi. We waren met z'n zevenen. Toen bracht de steward koppen chocolade en kwam het nieuwsbulletin. Wat schrok ik want waar we zolang bang voor waren is nu werkelijkheid geworden. In Indië grijpen ze in. Het zal wel het beste zijn, maar ik krijg het zo benauwd. Het schip werd me bijna te klein. Zo ver zitten we van elkaar en juist nu zouden we graag ieder ogenblik weten hoe het is. Het duurt nog zo lang eer we in Winnipeg zijn. Een der dames zei tegen me: "Nu komt het er op aan om Uw belijdenis te beleven." Maar o, dat is zo moeilijk. Toch ben ik nu weer veel rustiger. Alles aan God overlaten en vertrouwen dat het goed komt, is niet gemakkelijk. Het is net of ik zelf mee moet helpen, en dat is alleen angst.

We zongen vanmorgen:

Wil U ter eer,

Steeds meer en meer

't Geloof in ons versterken.

Ik had niet gedacht dat ik het zo gauw nog eens zou bidden, maar ik kan nu rustig zeggen Uw wil geschiede. De Heere maakt het steeds zo, als het het beste voor ons is, al is het dan niet zoals wij het graag willen. En dan te weten dat jij het ook met ons kunt bidden en dat ook zeker doet nu, geeft nog meer rust. Henk zei: "Moe, wat scheelt U, hoofdpijn?"

"Ja jo, ik ga straks naar bed en dan zal het wel weer beter zijn."

Aan tafel zei hij: "Moe ik heb het nieuwsbulletin ook gelezen, zou Pa in gevaar zijn?" Ik heb hem zo goed mogelijk gerustgesteld en was blij dat ik weer veel kalmer was, want anders is 't voor hem ook zo moeilijk. Na het eten heb ik geslapen en hebben we thee gedronken. Daarna heb ik jou geschreven en zijn we weer het dek op en neer gaan lopen. Er zijn veel witte koppen op de golven en het is soms net of het zeewater regent, maar we wennen er aan dunkt me. De stuurman gaat nu iedere middag bij Juffr. Verwey op bezoek, maar hij blijft correct en dan kan ik hem niet wegsturen, zegt ze. Hij zal wel denken, ik moet het nu wat kalmer aan doen. En die heeft nu een vrouw in Schiebroek. Gezelligheid kent geen tijd. Ba.

Maar daar komt Henk met de gong, dus is 't time to go to the table.

Nu is het dan bedtijd, tenminste ik ga er in, want 'k heb slaap en het is tien uur. Na het eten heb ik met Henk gedamd en hij won het en daarom kreeg hij van de steward nog een roomsoes. Om half negen heb ik hem naar bed gebracht en daarna hebben we zitten praten tot nu toe. De klok wordt vannacht weer een half uur teruggezet, dat is dus Dinsdagavond 1 uur, Woensdagavond 3 kwartier, Donderdagavond 3 kwartier; Vrijdagavond een half uur, Zaterdagavond ook en nu weer. Samen 4 ½ uur in 't geheel. Ik kan het haast niet bijslaffen, dus nu is het in Nederland 2 uur in de nacht, want het is hier half tien en in Batavia half negen, dus als alles goed is, ga of ben je op je bureau. Het is eigenaardig, ik moet het telkens even uitrekenen anders weet ik het niet meer.

Wat me nog meer opviel, de laatste dagen is het electrisch licht, dat brandt hier dag en nacht. Ik deed het in 't begin aldoor uit, maar laat het nu ook maar branden. Eigenaardig is dat, want de patrijspoorten geven licht genoeg, maar de stoomturbine zal deze stroom ook wel opwekken en dan geeft zo'n lampje natuurlijk niets. Het schip gaat nogal tekeer op 't ogenblik, maar daar kun je lekker op, in slaap wiegen.

Maandag 30 Juni '47

Het is bijna lunchtijd en 'k heb m'n haar gedaan, dus heb ik nog even tijd om de maandagmorgen belevenissen op papier te zetten. We hebben heerlijk geslapen, ik zelfs tot kwart voor acht. Henk was om half zeuven al op en helpt dan tafeldekken.

We zaten heerlijk op het dek vanmorgen en daar kwam de kapitein. Hij vroeg of we bij hem in de hut een kopje koffie kwamen drinken. Natuurlijk vonden we dat leuk en zijn we met z'n vieren dames naar boven gegaan. Hij heeft het keurig ingericht en leuk met ons gepraat. 'k Heb hem jouw foto laten zien en die vond hij erg mooi: "Een keurige man." Hoe kan het anders!

Hij hoorde dat ik uit Gron. kwam aan m'n accent, hoewel ik keurig Nederlands sprak (Wat een vleier). Dat was een goed ras, hij was er vaak gelogeed geweest. Hij vertelde van mijnheer Schouten, die hij al 30 jaar heel goed kende. Hij vond dat Henkeman erg op mij lijkt!

Vanmiddag om 4 uur heeft hij ons allen bij zich op de brug genodigd. Dat is leuk. Toen we weer beneden kwamen was er het nieuwsbulletin. De wachten voor de militaire gebouwen zijn verdubbeld en Amerika heeft ook zijn stem laten horen. Misschien is dat een goed teken. Daarnet hebben we nog even op het dek gezeten en geconstateerd, dat de drie dames die roken er het slechtst aan toe zijn want ze hebben nog last van hun zeeziekte.

Het wordt iets warmer aan boord, de wind tenminste; we zitten nu ter hoogte van Madrid. Nu zal ik nog een stukje aan jou brief schrijven, en dan lunchen. Dat bestaat ook uit bruine bonen met spek. Brr. Mij niet gezien. Ik eet wel flensjes want die zijn er ook, heeft Henk me verteld.

Nu is het avond en gaan we naar bed. Zojuist is er een telegram binnengekomen, dat het schip niet naar New York gaat, maar naar Baltimore, dat ligt zuidelijk van New York en nu zijn we zaterdag pas aan. Veel dames vinden het jammer maar ik niet zo erg. 'k Had graag het Vrijheidsbeeld en de intocht in New York gezien, maar dat zien we dan terug toch ook en Baltimore niet. 'k Ben benieuwd hoe nu alles gaat en wordt geregeld. Na de lunch ben ik gaan slapen en hebben we thee gedronken. Henk keek niet zo fris uit, maar maar hij liep nog overal. Wij zijn toen naar de brug gegaan en daar heeft de 1ste stuurman ons alles laten zien. Heel interessant. Het kompas, het dieplood, het stuurwiel of roer enz. Heel ingewikkeld.

Toen we weer beneden kwamen heb ik eerst Henk in bed gestopt, want die kreeg zulke koortsogen. Hij heeft nog twee boterhammen gegeten en 'k heb een appel bij z'n bed gezet en een halve aspirine gegeven. 'k Ben een paar keer wezen kijken vanavond maar hij sliep rustig. Nu heb ik hem wakker gemaakt en voelt hij niet

meer zo koortsig. Gelukkig maar, misschien is 't morgen weer beter. 't Zal wel van de pokken komen, dat had de dokter al gezegd, hoewel z'n arm niets rood is. Er zitten alleen kleine blaasjes op.

De misthoorn gaat om de twee minuten, want we varen in mist. Dat is niets leuk. 't Klinkt zo angstig. Het schip is verder erg rustig, ze zullen wel op halve kracht doen. De klok wordt vannacht weer een half uur teruggezet.

Dinsdag 1 Juli '47

Vorbij nacht niet zo best geslapen, vanwege de misthoorn. De hele nacht en morgen was er mist. Zo dicht heb ik het nog nooit gezien. De zee was spiegelglad, net een binnenwater. De kapitein is onafgebroken op de brug geweest, 16 uur achter elkaar. Vanmorgen was er een schip in de buurt die ook zo toeterde. De onze lag toen stil, want dat is erg gevaarlijk. Aan het geluid hoor je dan hoe hij langzaam voorbij trekt. Om 12 uur trok het op en kwam de zon door. Het was erg warm, maar anders dan in Holland. Vochtig warm, ik weet niet hoe ik het anders moet schrijven. Alles voelt klam aan, je hele lichaam en zelfs de wind is zo. We zijn nu in de sub-tropen.

Vanmorgen voelde Henk zich veel beter. Hij at een bord pap en 4 boterhammen. Om 10 uur wou hij graag opstaan en hij keek nog niet zo fris uit, maar 't is overal warm, dus vond ik het goed. Om 12 uur was ik buiten en kwam de steward me roepen, want Henk lag weer in bed. Trek in eten had hij ook niet, alleen soep en een appel. Na het eten heb ik even gerust en verder bij hem gezeten, en om zes uur keek hij veel beter dan gisteren. Z'n arm wordt nu ook rood, dus het zal nu wel naar buiten gaan. Vanavond heeft hij ook soep, aard, kool zandtaartje en pinda's gegeten, dus dat begint ook al weer goed. 'k Heb hem een halve aspirin en glas kwast gegeven en toen is hij gaan slapen.

Vanavond hoorde ik van de dames, dat de marconist Holland bijna niet meer kan bereiken en ben ik vlug naar boven gegaan en heb jou een telegram gestuurd. Hij zou het proberen. Het zal er nu nog wel rustig zijn, dus dan bereikt het je ook nog.

De klok wordt weer een half uur teruggezet. Vanavond zijn we bijna de hele avond aan dek geweest. Juffr. Verwey of ze heet eigenlijk Wispelwij, oma en ik. Het was er zo schitterend mooi, net een schilderij. Een bijna volle maan boven een diepblauwe zee, en heldere lucht en de zee bijna helemaal glad. Zeldzaam mooi. Dat moest je ook kunnen zien Henk, daar moesten we nu samen van kunnen genieten dan was het nog tien keer zo mooi. Als ik schilderen kon, zou ik het doen, zo prachtig.

Woensdag 2 Juli

Henkeman kwam vanmorgen al om half acht, gekleed en wel bij me. Hij zag er heel goed uit en zei: "hi moe, ik verveelde me zo, ik heb me gekleed hoor". Gelukkig maar want als hij ziek is is niets leuk.

Na het ontbijt (wat weer begon met een halve grape-fruit) zijn Juffr. Verwey, of ze heet eigenlijk Wispelwij en ik helemaal vooraan op het puntje van het schip gaan zitten. Er is daar zo'n soort ijzeren bank. Heerlijk zat het daar. De zon op het water en de kleur van het water is diep blauw net alsof had ik thuis met de was teveel blauwsel in het water gedaan.

De kapitein kwam een hele tijd bij ons zitten. Die kan gezellig praten. Hij vroeg me van alles over jou en ook, hoe je 't vond dat wij naar Amerika gingen. Toen ik vertelde dat jij het zelf bedacht had zei hij: "Dan moet u wel een reuze goede man hebben." Ik vertel je lekker niet wat ik antwoordde, dan zou je nog ijdel worden ook. De kapitein zei toen: "Houdt Uw man in ere mevrouw, waar en wanneer en hoe dan ook." Met zo'n man kan ik praten, die is voor rede vatbaar. Hij heeft ons uitgenodigd om hem eens te komen opzoeken, 't volgend jaar als we ook in Den Haag wonen. Hij woont in de Balistraat. Ik heb maar niets beloofd, want dat is nog zo ver. Je bent nu 9 maanden weg heb ik vanmiddag uitgerekend. Dus we schieten al op. (1) Toen we naar de rookkamer gingen voor koffie, was er niet meer en hebben we limonade besteld. Daarna zijn we nog naar 't sloependek geweest, want daar waren ook andere dames en Henk lag in mijn stoel met een boek. Die wou in de keuken, enz. maar ik vond het beter dat hij zich maar kalm hield.

Na het eten, ben ik gaan slapen en daarna was er thee. We keken allen vreselijk raar, want de steward had al de stoelen en banken met witte hoezen (katoenen overtrekken) omkleed. Toen we vroegen waar 't voor ging, zeiden ze dat we onze witte jurken aan moesten doen, dan mochten we daarop zitten. 't Stond vreselijk gek en een half uur later moest het er weer af, want er kwam zo'n damesprotest. Al de officieren verschenen

vanmiddag aan de lunch ook al in wit uniform. 't Staat keurig, behalve sommigen, die hebben een kort wit broekje en witte sokken. Dat vind ik niet staan hoor. We zijn niet aan 't strand.

Na de thee hebben we weer daarboven voor gezeten maar er is nu een veel sterkere wind en witte koppen op de golven. Het schip gaat tekeer maar we hebben er geen last van. De steward kwam ook voor kijken en maakte ons attent op de vliegende vissen. Dat was leuk. We zijn nu in de warme golfstroom. Die vissen zijn maar klein (tenminste die wij zagen) ongeveer 4 tot 6 cm. Ze vliegen wel twee meter over het water, tegen de wind in en gaan er dan weer onder. Pijlsnel zijn ze. Een leuk gezicht. Ook hele grote lichtgroene kwallen. Zo groot en gekleurd had ik ze nog nooit gezien. We hebben een hele tijd over de railing gekeken. Het is niet te beschrijven zo'n schitterend mooie zeereis is dit. We genieten. Ik ben dan ook helemaal verbrand. 't Is geen gezicht, maar enfin een mens moet er wat voor over hebben om te kunnen genieten van zon, lucht en water. Vanmorgen, voor we op het voordek zijn gaan zitten, zijn Henk en nog een meisje en ik met de hoofdmachinist in de machinekamers geweest. Zo geweldig al die machines, dat had ik niet gedacht. Zelfs de tunnel waar grote assen doorlopen naar de schroef zijn we door geweest.. Dynamo's zo groot, daar wordt de stroom door opgewekt. Ze stoken met olie en een ding om water mee te zuiveren, veel zuiverder als ons drinkwater, want dat bevat zouten, die een mens nodig heeft en die niet goed zijn voor de machines. De nooduitgang vond Henk prachtig. Dat is een koker met een laddertje er doorheen, tot het sloependek. Daar had Henk wel graag even door willen kruipen, maar verder blijft hij erbij, dat hij geen zeeman wil worden. 't Valt me mee van hem.

Na het diner vanavond hebben we op het dek gelopen, maar het regende en zijn we naar binnen gegaan een kopje thee drinken. Toen was de bui voorbij en hebben Juffr. Wispelwij en ik nog weer buiten gezeten. We hebben nu steeds meer respect gekregen voor Columbus, die met houten scheepjes toch zolang op deze oceaan heeft gezworven.

Henk heeft gedoucht vanavond. Dat vond hij leuk. De klok wordt nu niet meer teruggezet. Dus we zijn op peil. Het is nu in 't geheel 5 uur. De afstand Baltimore - R'dam is $\pm$ 3395 zeemijlen en een zeemijl is 1845 meter. Het schip vaart per uur (zonder mist) 17 mijlen.

Donderdag 3 Juli

Vandaag was het een rustige dag. Na het ontbijt hebben we in de salon gezeten en na de koffie ben ik gaan schrijven. 't Is een heel werk, zoveel correspondentie, maar ook wel leuk. Na de lunch ben ik naar bed gegaan tot 5 uur. Ik had zo'n hoofdpijn, de hele dag al en 't gaat maar niet over. 'k Ga vanavond maar weer vroeg, want morgen moet de boel weer gepakt enz.

Vanmiddag om kwart voor zes hadden we dan een z.g. cocktail-party. De kok had zoutjes, balletjes vlees, zure bommen, zoute amandelen, enz. allemaal op bladen geserveerd en de stoelen werden in de rondte gezet. De kapitein en hoofdmachinist kwamen en later de 1ste stuurman, die had eerder z.g. geen tijd. We bestelden allemaal een dronk, ik nam crème de cacao, maar dat was het niet. Oma die wist zeker niet dat de kapitein de eerste dronk moest uitbrengen, ging staan met haar glas limonade en zei: "Nou jongens, op de gezondheid, ik heb dorst." We lachten allemaal en dat niemand dronk deerde haar niet, zij begon. De kapitein heeft gespeecht, erg leuk en we dronken op de gezondheid van de oudste passagiere. Daarna heeft v.d. Steen, de kapitein enz. bedankt. Om kwart voor zeven gingen we aan tafel, maar er is niet veel gegeten. Henk zat ook mee in de rij, hij genoot, maar deed zich flink tegoed aan al die heerlijkheden. Het regent buiten, maar 't is toch wel lekker weer. 'k Ga zo de brieven nog even vervolgen., Henk naar bed brengen en dan ga ik er ook tussen.

Het is nu 4 Juli en vervolg ik weer.

Gisteravond is er van schrijven niet veel meer gekomen, want ik werd in de salon geroepen. Toen hebben we afgesproken dat we de stewards ieder f 12,50 fooi zullen geven en gezamenlijk hebben we 24 flessen bier naar beneden laten brengen voor de kok, bakker enz.

Vanmiddag om 4 uur komt de 1ste officier en hofmeester en gaan we afrekenen. Gisteravond hebben we verder vruchtenbowl gedronken en spelletjes gedaan, zoals spreekwoorden raden, Bismarken, enz. Wel leuk. De heren hadden we niet gevraagd, want die vinden zoiets toch te kinderachtig, maar 't duurde niet lang of ze deden ook mee. Om 11 uur gingen we naar bed. Nu is het 8 uur en na de lunch. We varen nu al in "De

Baai". 'k Heb zojuist de brieven beëindigd, nu dit nog en 'k ga ook naar het dek. Vanmorgen heb ik de koffers weer gepakt, en dat staat nu allemaal klaar. Vanmiddag hebben we allemaal gerust en zagen om 3 uur het lichtschip (dat is een schip, wat stil ligt en 's avonds licht geeft.) Ook waren er brulboeien, die geven geluid alsof er een klok luid. Daarna kwam de loods aan boord, met een klein bootje. We hoorden het eerste Amerikaans. We zagen ook de kust van Mary land. Veel bos, strand, vuurtorens, watertorens en huizen hier en daar. De vlag was uit want het is vandaag een Amerikaanse holiday dat is altijd 4 juli. Waarom dat weet ik niet. We varen nu weer op volle toeren en zijn morgenochtend om 5 uur in Baltimore. Het water is nu groen. Eigenaardig is dat. Om 6 uur hebben we onze accreditatiebrieven afgerekend. Ik heb de rest op de giro laten schrijven. We zien nu alleen nog heel in de verte aan beide kanten de kust. Morgenochtend staan we om 4 uur op, want die binnenkomst moeten we zien. En dan in de middag naar New York. Niet te geloven.

Hier eindigt het dagboekje van de heenreis

Er volgde een tijd bij familie in Amerika. Verslag daarvan in het boek van Henk. Mijn vader had het voor elkaar gekregen dat hij terug mocht naar Nederland. Dat liet hij Elta weten en dus nam zij ook afscheid van de familie. Op 20 december 1947 scheepte ze, natuurlijk met Henk, in.

De terugreis

Terugreis aan boord van de "Nw.Amsterdam"

December 20 (1947)

Nu zijn we dan aan boord van de Nieuw Amsterdam, het grootste passagiersschip van de Holl.Am.Lijn.

Vanmorgen om 9 uur arriveerden we aan de kade, gebracht door Jerry, Lilian, Tom en Nick, Mary, Marion en Bob.

Jerry en Bob in een auto met de bagage, en Marion en wij in de andere. Controle hadden we niet, alleen de bootkaarten en paspoorten werden gecontroleerd. De

familie is tot 11 uur bij ons aan boord gebleven. We hebben het hele schip bezichtigd met elkaar en dat was buitengewoon. Winkels, zwembad, bioscoop, postkantoor, dameschoonheidssalon, kapsalon, bibliotheek, gymnastiekzaal enz. Prachtig mooi. Ik vond het buitengewoon mooi, weer Hollands te horen praten en ik hoorde een dame zingen: "In Holland staat een huis" Er kunnen 1200 passagiers aan boord, maar er zijn er maar 700.

Henkeman geniet hier, is vanmiddag al naar de bioscoop geweest. Ik wist er niets van en nu hebben we afgesproken dat hij niet meer gaat, alleen nog een keer met mij. Ik wil graag zien wat hij ziet. Nu heeft hij een boek uit de bibliotheek gehaald en gaat lezen.

Om 8 uur naar bed, want in Holland is het al veel later. De klok zal wel vooruit worden gezet vanavond.

Er is een buitengewoon mooie eetzaal en heerlijke menu's. We hebben twee bij ons aan de tafel, een dame uit Hoogeveen en een heer uit de Haarlemmermeer. Allebei Gereformeerd. Dat is erg fijn. Toen we door de boot wandelden ontdekten we ineens Mevr. Groenteman, een dame die mijn buurvrouw was op de "Eemdijk". Ik heb nog niet met haar gepraat, maar dat komt nog wel.

Henkeman en ik hebben samen een hut. Niet zo groot als de heenreis, maar keurig netjes. Henk wou aldoor graag boven slapen. Er zijn twee bedden bovenelkaar, maar nu hij het zag zei hij: "Moe zou je daar gauwer zeeziek worden?" Wat een held. Ik heb hem verzekerd van niet. 't Zal wel niet want iedereen vertelde ons, dat de terugreis veel beter was. De Nieuw Holland komt in A'dam aan, dat heb ik al uitgevist. Morgen zal er wel een kerkdienst zijn, want Ds Zandbergen is aan boord. We hebben hem en zijn vrouw al gesproken.

Morgen of overmorgen vervolg ik. Bye.

Zondagavond 21 december

De eerste dag der winter. De zee is helemaal niet ruw en als het zo blijft gaat het buitengewoon. 'k Ben gisteravond al vroeg naar bed gegaan en werd verschrikt wakker toen de ontbijtblas ging. Henkeman sliep nog en zonder wassen zijn we vlug naar de dining-room gegaan. Na het ontbijt ben ik weer in bed gaan liggen, want ik had erge hoofdpijn, wat al de hele dag duurt. 'k Hoop dat het beter gaat dan de heenreis, toen had ik er nogal veel last van.

Om 10 uur gingen we naar de kerk, waar Ds. Zandbergen een Voorbereidingspreek hield voor het Kerstfeest. Erg mooi. Het was in de bioscoop en er waren ongeveer 50 mensen. Na de Hollandse dienst was er een Engelse en de man die 1 plaats van me af zat, zou preken. Hij kwam uit Den Haag, een Hollander. Velen bleven zitten en ik wou die man wel eens Engels horen spreken, zodat ook ik bleef. Henkeman wou liever lezen, dus die ging. Het viel me niet mee. 't Is net als met een Engelse dominee die Hollands moet spreken: "'t Lijkt meer op een lesje." Enfin, die man deed zijn best. Na de kerk ben ik nog een poosje met Ds. En Mevr. Zandbergen blijven praten toen naar de tafel. Het eten is buitengewoon.

Na het eten heb ik gerust en toen met Henkeman, met een Engelse dame zitten praten. Daarna is Henk

"Shuffleboard" gaan spelen op het dek met een jongen van 13 jaar en dat doet hij nu nog. 'k Heb er een poosje naar staan kijken. Hij geniet en ik kan hem hier horen roepen: " Good, good." Dan heeft hij zeker een goed schot gedaan. Ze spelen met lange stokken en grote schijven.

Voor supper heb ik met een dikke tante uit Friesland, gewandeld op het dek. Toen ik op Henk stond te wachten voor onze kamer (die z'n handen wastte) kwam de Chef bagagemeester op me af:

"Are you Mrs. Stam?"

"Yes I am"

"I have a brown zipperbag with your name written on it, is that yours"

"No I don't know anything about a brown zipperbag, Spreekt u Hollands?"

"Jazeker, is U een Hollandse, dat spreek ik veel liever." (Net of ik niet op een Hollandse lijk)

Enfin, morgen tussen 9 en 12 uur ga ik naar hem toe en zal proberen uit te vinden of misschien de inhoud voor mij is. Hij zegt: "Misschien van een goede vriend die U nog graag wat wou geven."

't Kan van Louise en Richard zijn, dat zal ik morgen uitvinden.

Ik moet nog brieven schrijven maar dat doe ik vandaag niet meer. 'k Hoop dat ik morgen geen hoofdpijn heb. De klok is deze nacht 1 uur vooruitgezet. Dat is het eerste uur. Tot morgen.

Maandagavond 22 Dec.

De voorbij gaande nacht is de klok 30 min vooruit gezet en de komende nacht zal dat weer gebeuren dus dat is samen het tweede uur. Het schip schommelt nogal wat, vandaar mijn keurige schrijven.

Henkeman ligt in bed. Gisteravond ben ik al gauw naar bed gegaan en werd zonder hoofdpijn wakker vanmorgen. Gelukkig. 't Duurde echter niet lang. Om 10 uur begon het al weer en de stewardess zegt, dat het van het motorgeraas komt. Ik hoop niet dat het de hele reis duurt.

M'n eerste reis vanmorgen was naar de marconist om een telegram te sturen naar de "Nieuw Holland".

Prachtig dat het kan, dan weet je toch weer dat alles goed is. Daarna ben ik naar de bagagemeester gewandeld. Die woont een kwartier wandelen weg. Wat een groot schip. En nu is die tas met inhoud inderdaad voor ons. Er zitten kaartjes in van Louise en Richard. 't Zag er nu juist niet zo schoon uit, ik schaamde me wel een beetje voor de bagagemeester, maar Louise is nu eenmaal een Franse en wat voor beters kan je daar van verwachten. Enfin, ik zal haar een brief terugschrijven. De goede bedoeling wordt in ieder geval op prijs gesteld. Maar hoe die tas aan boord is gekomen snap ik niet. Er was ook nog een mantel bij met haar naam er in. Daar is altijd nog wel een liefhebster voor.

Daarna ben ik met Henk een kopje bouillon gaan drinken met nog drie oudere dames. Henk ging daarna maar weer shuffleboard spelen. Die geniet daarvan. Er is nog een jongen van 13 jaar aan boord en daar heeft hij mee gevochten. Daar heb ik natuurlijk van gezegd dat dat niet goed is, maar 't lijkt geen erg aangenaam kind, dus kan ik me van m'n jongen wel een beetje indenken.

Na het eten (wat voortreffelijk is) ben ik gaan slapen en Henk gaan briefschrijven en heb ik tot half vijf heerlijk geslapen. Henk zegt tegen me:

" Moe waarom is U toch altijd bij die oudere dames?"

" Wil je dan dat ik met bij die jongere geverfde aansluit, die anders nergens over kunnen praten als filmsterren, bioscoop en roken?"

"Nu, maar U is toch niet zo oud, ik vind het raar staan."

Zo'n kleine aap, 'k sluit me toch maar een beetje bij die oudere aan ik kan het best met ze vinden, beter dan met die jongere jeugd dat is niets voor mij. 't Is maar een week, 'k ga vroeg naar bed, dan kom ik lekker uitgerust thuis.

Na het eten ben ik een poosje bij Juffr. Dijkstra op bezoek geweest. Dat is een gepensioneerd onderwijzeres uit Hogeveen (m'n tafeldame) en een heel goede vriendin van de fam. Heys uit Coevorden. 't Is een aardige dame, die over heel veel dingen net denkt als ik en dan geeft het toch niet dat ze wat ouder is. Nu dit schrijven en dan verdwijnt ik weer naar m'n "salon".

December 23

Hoera we schieten op. 'k Heb zojuist op de kaart gekeken en we zijn bijna halfweg. Dat gaat goed. 'k Heb

bijna de hele dag in bed gelegen, 't zal wel een soort zeeziekte zijn, hoewel m'n maag prima is en het eten lekker heeft gemaakt. Alleen hoofdpijn en dat schijnt zolang te duren als de hele reis. De zee is flink ontstuimig. De timmerman heeft de patrijspoorten dichtgetimmerd en de randen rond de tafel stonden vastgezet.

Fatsoenlijk door de gang lopen bestaat niet. Of tegen de ene of tegen de andere wand. Henk en ik hebben net uitgerekend dat het nog 17 dagen duurt voor we je zien, als je tenminste ongeveer 8 januari binnenkomt (1). 't Is te hopen dat je niet zeeziek wordt, want dat kan niet van 130 pond af.

Die Juffr. Dijkstra, dat is zo'n lieve dame, die doet alles om het ons zo gezellig mogelijk te maken en ze zorgt op zo'n moederlijke manier voor die meneer uit de Haarlemmermeer. Ik moet er soms wel om lachen. 't Is jammer dat ze allebei geen 20 jaar jonger zijn Hai Hai! Tot morgen.

De avond voor Kerstmis 24 Dec. 1947.

n' Vreemde avond, helemaal niet alsof het morgen Kerstmis is. Een Kerstboom staat in de eetzaal. Vanavond om 11 uur beginnen ze te dansen in de Conversatiezaal. Wat een "soep".

Ik praatte met een meisje dat in Southhampton van de boot gaat. Ze is verloofd, vertelde ze me, maar ze had haar ring thuis gelaten, omdat ze bang was voor de douane! En ik geloofde het ook nog. Nu zag ik haar gisteren toch flirten met een jongen en daarna ging ze met hem naar de bioscoop. 't Is prachtig zo'n gedoe. Maar het allermooiste van vandaag is, ik kreeg een telegram uit Aden. Dat was leuk. Ik had al zo'n beetje uitgerekend, dat je ongeveer in de Roode Zee moest zijn. Als ze nu maar een beetje opschieten door het Suezkanaal, want daar blijven ze nog wel eens liggen. Ik denk dat je er allang schoon genoeg van hebt. Zou ik gelijk hebben, dat hoor ik over veertien dagen. Hoera!!!

Onze boot schiet op. Er is alle kans dat hij op tijd binnen komt.

'k Ben voor het eerst zonder hoofdpijn vandaag. Gelukkig en niet moe meer, nu kom ik prachtig uitgerus in Holland aan. De douane dat is nog even vervelend. 'k Heb 1200 sigaretten. Hoe dat ooit goed gaat. Vandaag kreeg ik een douane invulbewijs en dat heb ik ingevuld. 'k Ben benieuwd hoeveel invoerrechten ik zal moeten betalen.

Vanmorgen ging Henk met Hr.v. Maasdam naar de gymnastiekzaal en ik ging met Juffr. Dijkhuis naar de bagagemeester en daarna naar de winkel. 'k Heb een overhemd voor jou gekocht en toen wou ik het met m'n dollarboekje betalen en dat ging niet, want die winkel hoorde niet bij de maatschappij. Dat was ook wat.

Juffr. Dijkhuis hielp me uit de brand want die had dollars in haar tas. Ze wou ze alleen maar bewaren en ze verder niet gebruiken. Nu kan ik haar de guldens betalen. Wat een bof en niet duur \$ 3.25

Ik wou een permanent hebben hier, maar Henk z'n haarknippen kostte f 1,25 dus ik begin maar niet met een permanent. Dat kan ik nog wel goedkoper gedaan krijgen.

Daarna zijn we bij Ds. En Mevr. Zandbergen op bezoek geweest en hebben op het achterdek gezeten. De zonscheen en het was prachtig weer. Na het eten ging Henk weer shuffleboard spelen en ik ging naar bed.

Na de thee in de Conversatiezaal gingen ze bingospelen en daar hebben we allen bij gekeken. Henk had voor allerlei mensen sigaretten gehaald en verdiende een flesje Ginger Ale. Om 5 uur had hij al zo'n trek, maar heeft toch niet zoveel gegeten. We kregen als groente broccoli een Hollandse naam weet ik er niet voor. 't Smaakt als bloemkool, maar Henk "lust" het niet op zijn manier.

Nu ga ik zo naar hem toe, hij is in bed, want wil graag eerst in bed nog een poosje lezen. Deze voorbije nacht is de klok een uur vooruitgezet, dus dat is het derde uur.

Tot morgen, de eerste Kerstdag. Vannacht om 13 uur hebben de R.K. de z.g. Holy Mas. Ik ga er niet om uit hoewel ik het wel eens wou zien.

Tot morgen.

Donderdag 25 Dec. 1ste Kerstdag

De voorbije nacht is de klok een uur vooruit gezet en de komende nacht zal het weer gebeuren, dat is dan samen 5 uur. Eigenaardig en de heenreis was het 4 1/2 uur. 't Zal zeker wel met de zomertijd in verband staan.

Vanmorgen werd ik pas wakker toen de ontbijtbel ging. Vlug gekleed en toen hadden we nog 20 min. tijd voor 't ontbijt. Om 10 uur was het kerk, waar Ds. Zandbergen sprak. Erg mooi. Om 11 uur sprak een Amerikaanse dominee, dat was niet veel bijzonders. Hij heeft precies een half uur de mensen kunnen bezig houden en we hebben 8 versen gezongen intussen.

Aan tafel gedroeg Henk zich zo dat ik hem naderhand een standje heb gegeven. Hij knoeide (hij kon niet eten met een rand aan de tafel) Dan z'n arm over de rugleuning van z'n stoel (hij wist niet dat dat niet mocht!) 's Morgens waarschuwde ik hem 2x niet met z'n handen in z'n zak te lopen, waar hij geeneens antwoord op gaf. Even knikken, nadat ik drie x moest zeggen Henk, dat was genoeg, zeker. Vanmiddag hebben ik hem een brief naar St.Gallen laten schrijven en overschrijven, want het was niet netjes. Verder heeft hij gelezen en bij de spelletjes gekeken en gaat nu naar bed. Hij heeft z'n vader nodig. 'k Heb hem zeker teveel vrij gelaten de laatste tijd.

Vandaag over 14 dagen zijn we hopelijk samen. Wat een blijdschap zal dat zijn. Ik geloof dat ik oud word, net of ik in deze tijd veel ouder geworden ben, zo'n gevoel heb ik. Dat mag wel eens weer over gaan. 't Zal wel weer goed komen, als jij weer bij me bent hopelijk.

Vanmiddag heb ik in bed gelegen maar slapen ging niet, want je rolt van de ene kant naar de andere in bed. 't Schip gaat zo tekeer. Fatsoenlijk lopen gaat ook niet, langs de kant. De zee was schitterend vandaag. Huizenhoge golven en de branding zo prachtig.

In de conversatiezaal hebben ze daarna spelletjes gedaan wat erg leuk was en toen kregen we Ds. En Mevr. Zandbergen op bezoek tot zes uur.

Wat hadden we een uitgebreid diner. Geweldig. 't Was lekker. Voor 't eerst van m'n leven zag en at ik plumpudding met rumsaus. Lekker, maar niet zo dat er zooooo erg van geroemd moet worden. Ik had zo'n pret om meneer van Maasdam. Die had niet in de gaten dat er zo'n groot menu volgde en kon in het laatst haast niet meer eten. Engels lezen of spreken kan hij niet en we vertellen het hem altijd, maar deze keer zei hij: "Ik eet maar net als jullie." Dat hij grotere porties nam had ik eerst niet in de gaten. Toen we de icecream ophadden zei hij: "Dat zal nu toch wel eindelijk het laatste zijn zeker," en hij keek zo woedend naar de menukaart. Ik kon het niet helpen, ik moest wel zo lachen en toen er nog druiven volgden at hij een paar en mikte de rest weer op de schaal. Juffr. Dijkstra zegt: " Heb je geen pet waar je 't in kunt meenemen?" Hij moest er zelf ook nog wel om lachen. Henk wou z'n pet wel gaan halen, maar dat moest toch maar niet.

Tot morgen.

Het is niet morgen geworden maar

4 Jan.

De volgende avond (van de 25ste Dec.) had ik erge hoofdpijn zodat ik met een aspirin naar bed ging. We waren toen in Southhampton, voor de haven. Van de stad was niet veel te zien, alleen de lichten en de passagiers werden met twee boten van de onze gehaald. Henkeman zag en vertelde me dat. Om negen uur ging hij naar bed en toen was ik half opgeknapt en ben m'n haar gaan wassen. In de beauty parlor kostte dat f 6,50 dus dat kon ik beter zelf verdienen.

Ik was juist aan de krulspelden draaien, toen Juffr. Dijkstra bij ons binnenliep, om te vertellen dat de Holl. Douane aan boord gekomen was en de paspoorten van de touristenclass om 10 uur gecontroleerd zouden worden. Dat was ook wat. 'k Heb vlug m'n jurk weer aangetrokken een doek om het hoofd en toen naar boven. Daar stond een lange rij en wij waren nog lang niet aan de beurt. We hadden niet veel zin om tot 12 uur in de rij te staan en vroegen om we morgen ochtend mochten terugkomen. Dat werd toegestaan en gingen we toch maar naar bed. Onze koffers stonden al in de hal. Henkeman sliep al en ik volgde z'n voorbeeld gauw. De Noordzee was tamelijk rustig.

De volgende morgen werd ik wakker om 7.15 en een poosje later ging de ontbijtbel. We gingen naar de eetzaal en zagen aan onze tafel een vreemde heer zitten. Die was nogal vlug klaar en gingen wij eten, niet in de gaten hebbende dat het de tweede tafel was, dus dat de klok weer vooruit was gezet een uur.

Na het ontbijt (we kregen zeker omdat het voor 't laatst was, ananassap) gingen we weer met onze paspoorten naar boven en nadat we een kwartier hadden gewacht konden we geholpen. Dat gingen vlot.

Toen ontdekten we dat het niet negen maar 10 uur was. Enfin, dat uur hadden we maar langer geslapen. Dus het tijdsverschil Engeland-Nederland was ook een uur. Dat is dus 6 uren verschil tussen New York en Amsterdam en Winnipeg-Amsterdam 7 uur.

We vaarden toen Hoek van Holland binnen. Mist dat was het toen we binnenvaarden en motregen dus echt Hollands weer. Iemand naast me zei: "Daar zijn we weer in 't land van de mist mest en regen." Ik geloof dat hij gelijk heeft.

De douane dat verliep vlot. Hij keek raar dat ik zoveel sigaretten had en zei:

"Lieve help, zoveel sigaretten, dat mag niet en U komt nog wel uit Groningen." Wat dat er nu mee te maken hadden snapte ik niet, maar ik zei:

"Niet zo luid praten, daar heeft geen mens wat mee nodig"

"Ja maar U moet veel invoerrechten betalen, voor alles f 27,-"

"Dat is het ergste niet, m'n man is onderweg uit Indië, U begrijpt toch dat ik hem graag wat meebreng?"

"Vooruit dan maar"

Klaar was kees. Een oude dame die evenveel sigaretten had mocht ze niet invoeren. Juffr. Dijkstra zegt: "Wat is 't toch een voordeel als je jong bent". Waar 't van gekomen is, weet ik niet, maar in ieder geval was ik blij dat het voorbij was. Nu moesten de koffers nog opengemaakt in Rotterdam en ik had nog 4 pakjes sigaretten meer in m'n tas.

Om half een lag de boot voor de H.A.L. kantoren en zagen we heel veel mensen op ons wachten. Ik herkende geeneen en eindelijk ontdekte ik Jo. Henk en ik gillen natuurlijk en met Henk z'n "oeaab" ontdekte ze ons ook. Daar haalde ze vlug Moeder, Mien, Rinus, Bennie en Henk. Dat was leuk en even later waren Pa en Corrie er ook. Om half drie mochten we pas van boord. De bagage moest er eerst af en daarna wij. We kwamen in de loods en daar stond al de bagage alfabetisch gerangschikt. Wij zochten onze "essen" eruit en een lange douaneman die bezig was een heer z'n koffer te doorzoeken vroeg ik of hij me even tussendoor kon helpen.

"Heeft U veel bagage?"

"Neen"

"Ik kom zo"

Het was 9 stuks en hij zette op alles een kruis en tekende m'n bewijs dat het gecontroleerd was. Dat was boffen. M'n vier pakjes sigaretten had ik Pa en Rinus al toegegooid van het achterschip. Die was ik toch kwijt.

Eindelijk stonden we dan met de familie buiten. Rinus en Pa gingen voor een taxi, want 't was er erg druk. Ik wou nog naar Schouten, maar zag er ook bijna geen kans voor, zodat ik dat nu maar per brief ga doen. Aan 't Maasstation gekomen ontdekte Henkeman dat we de bewuste bruine tas van Auntie Louise waren vergeten. Ik belde direct op maar moest maandag weer bellen, want ze moesten eerst klaar zijn.

Om half zes ging de trein naar Groningen en Moeder, Jo en de rest gingen naar het Delftse Poortstation. Wat waren we moe. 't Was toch ook geen wonder. Om 10.20 arriveerden we in Gron., keurig op tijd. We zetten Henkeman bij de bagage en Pa en Corrie en ik liepen met de koffers vooruit om de chauffeur van Bakker's auto te halen, dan kon die helpen voor het grote pak.

Het verveelde Henkeman zeker, om zolang te wachten, die riep een kruier. Henk rennen en die haalde ons in. Ik zou die kruier een fooi geven, maar 't kostte f 1,20 zei hij. Dat was ook wat. Enfin, Henk moet eerst nog wat aan 't Nederlandse leven wennen, want zo kan het niet. Later heb ik hem verteld dat hij dat niet weer op zijn eigen houtje mocht doen, dat was veel te duur.

Goed elf uur waren we thuis en Berta was er ook nog. De familie Tent kwam ook direct buiten en Klaas en Janna. [de burens Deemter] Om half twee gingen we naar bed, en sliepen de volgende morgen tot half twaalf. Wat een ander klimaat zo vochtig, ik was de eerste dagen zo koud en kon niet op een veren bed slapen en ben bij Henk op de kapokmatras gaan liggen. Dat ging beter.

Nu is het alweer een week later. Iedere dag hebben we bezoek gehad. Erg druk, maar wel gezellig. Morgen moeten we wassen en komt de hele Uithuizer familie. Woensdag vertrekken we naar Utrecht en dan Vrijdag komt hopelijk de "Nieuw Holland" binnen. Hoera !!!!!!!!!!!

Hier eindigt het dagboekje van mijn moeder